

Novotný

NA BOJIŠTI SLAVKOVSKÉM

NAPSAL PROF. AL. SLOVÁK.

CENA Kč 5.50.

V BRNĚ 1922.

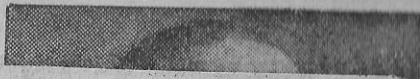
NÁKLADEM ZEMSKÉHO CIZINECKÉHO SVAZU V BRNĚ, NÁMĚSTÍ SVOBODY 21.

TISKL ANT. ODEHNAL.

Prof. Alois Slovák zemřel.

r - Brno 23. března.

Dnes o 9. hod. zemřel v brněnské nemocnici milosrdných bratří profesor náboženství na čpochůnku P Alois Slovák. V pátek byl raněn ve svém bytě mozkovou mrtvicí, a až byl převezen ihned do nemocnice, nenabyl již vědomí.

ary proti britské vládě.

le utocnější.

(Hospodářství sejdrem.) V Ex-
přístavě a vrbam osudy, kte-
rým bylo vzato hlasovací prá-
vo nezákonným způsobem. Na-
konec se prohlašuje, že v kraji, kde se
provádí celková kolektivizace zemědělství,
musí se zabývat majetku a vyháněni
ze statků a dvorů omezit výhradně na ku-
laky, nesmí se však rozšířit na jiné oso-
by, které nemají volebního práva.

(V revue.) «Ci byh synove Komulus
a Remus? — Hlasý náporědu: »Rhey Sítire
a boha Martal! Boha Martal!« — »Komulus
a Remus byli... byli synove Bonapartal!»

Prof. Alo Slovák

PROPAGAČNÍ PUBLIKACE ZEMSKÉHO CIZINECKÉHO SVAZU V BRNĚ.

ČÍSLO III.

PROF. ALOIS SLOVÁK:

NA BOJIŠTI SLAVKOVSKÉM.

S 10 OBRÁZKY A 2 MAPKAMI.

CENA KŽ 5.50.

ČLENŮM ZEMSKÉHO CIZINECKÉHO SVAZU ZDARMA.

V BRNĚ 1922.

VDAL ZEMSKÝ CIZINECKÝ SVAZ V BRNĚ, NÁMĚSTÍ SVOBODY 21.
TELEFON 3019. — TISKL ANT. ODEHNAL V BRNĚ.

Zemský cizinecký svaz přikročil k vydání dalšího dílka, které vsunul do řady svých propagačních brožur a jež má být informační pomůckou pro každého návštěvníka památného bojiště Slavkovského.

Přece však dlužno zdůrazniti, že k vydání publikace »Na bojišti Slavkovském« přikročeno bylo se zvláštní pietou a láskou a že vypravení díla věnována byla všemožná péče. Vždyť každoročně přichází velký počet turistů a hostů z ciziny, aby shlédli světové bojiště a vybudovanou na něm »M o h y l u m í r u«. Pro všechny tyto poutníky nebylo doposud příručky, která by je poučila a bezpečným byla jim vodítkem. Proto svrchovaná byla již potřeba tomuto nedostatku odpomoci. Příručka bude vydána také v jazyku francouzském, anglickém a německém.

Doufáme, že Prozřetelnost dopřeje váženému autoru pevného zdraví, aby neomezenou dobou a místem mohl shrnouti všechny výsled-

ky své životní práce a dlouholetých studií v dílo obsažné a vyčerpávající, které, pokud víme, také připravuje.

Ku návštěvě bojiště Slavkovského stačí půl dne. Odjezd buď ranními neb odpoledními vlaky z Brna a návrat v poledne nebo večer. Použití možno buď trati Brno – Přerov a vystoupiti v Sokolnicích, nebo trati Brno – Teplá-Trenčanské Teplice a vystoupiti v Ponětovicích. Z Ponětovic dojdete pohodlnou silnicí za hodinu k „Mohyle míru“ u osady Prace.

○○○

Napoleon I., císař Francouzů.

PAMÁTCE PADLÝCH VOJÍNŮ
V BITVĚ U SLAVKOVA
DNE 2. PROSINCE R. 1805.

„V PAMÁTCE ŽIVÝCH JEST ŽIVOT MRTVÝCH!“

Příčina války třetí koalice roku 1805.

Víra Napoleonova v trvalý mír na počátku 19. století nebyla větší nežli víra Angličanův. I po míru Lunévillském (r. 1801) a Amienském (r. 1802) Francouzové jediného znali odvěkého nepřítele, Anglii, která r. 1803 novou zdvihla válku, protože prý Francie tísní obchod a plavbu anglickou. Poslední a nejdůležitější podmínkou možného míru byl obchod; Anglie chtěla obchod podržeti, Francie hleděla obchodu nabýti. Veliký státník Napoleon jediný měl veliký cíl: porážku nadvlády Anglie na moři a vodám vrátiti svobodu. Proto hned v létě r. 1803 počal shromažďovati, cvičiti a organisovati svou armádu v táboru Boulogneském (na průlivu La Mancheském), na sta lodí bylo stavěno, aby tuto armádu přeplavily do Anglie. Ani dvojnásobná korunovační slavnosti, na císaře francouzského 2. prosince 1804 v Paříži a na krále italského 26. května 1805 v Miláně, nezadržely jeho horlivosti ve výzbroji loďstva v přístavu Bou-

logneském. Z obavy před touto francouzskou invasí smluvila Anglie (ministr William Pitt) v měsíci dubnu roku 1805 s Ruskem, v srpnu s Rakouskem a v říjnu se Švédskem třetí koalici proti rozpínavosti Napoleonově. Prusko setrvalo v neupřímné diplomatické neutralitě, státy jihoněmecké (Bavorsko, Württembersko, Badensko) přidaly se k Napoleonovi, rovněž i Španělsko spolčilo se s Francií.

Operační plán spojenců.

Čtyři útoky chystali spojenci proti Francii:

Polní maršál arcivévoda Karel, nejlepší rakouský generál a rozhodný přítel míru s Francií, měl útočiti v Lombardsku s hlavní armádou rakouskou (80.000 mužů), arcivév. Jan (30.000 mužů) měl v Tyrolích a Vorarlbersku udržovati spojení armády italské

s druhou armádou rakouskou (80.000 m.) v Německu, která pod arcivévodou Ferdinandem vyčká na Lechu příchod 90.000 mužů pomocné armády ruské. Mladistvému arcivévodu Ferdinandovi byl přidělen jako generální ubytovatel (náčelník hlavního štábu) polní podmaršálek Karel Mack, muž nezměrné domýšlivosti, jehož rad a rozhodnutí měl však arcivévoda Ferdinand z rozkazu císaře Františka vždycky poslouchati a jimi se řídit. Spojená tato vojska rakousko-ruská proniknou pak Švýcarskem a Franche-Comté (svob. hrabství burgundské) do Francie.

Rusko-anglický sbor (30.000 m.), jenž měl býti z Malty a Korfu vyloděn u Neapole, vyklidí Dolní Itálii a vtrhne do Lombardska,

jiná pak armáda, rusko-švédsko-anglická (přes 40.000 m.), dobude prozatím opět Hannovera. —

Napoleonovo rozhodnutí bylo rychlé. Dobře věda, co se proti němu chystá a že hlavním bojištěm pro něho může býti jen jižní Německo, nařídil dne 27. srpna své v táboru Boulogne-ském proti Anglii shromážděné armádě co nejrychleji vytrhnouti k Rýnu a odtud Bavorskem proniknouti k srdci mocnářství rakouského. Z Boulogne do Štrasburka jest 500 km čili 25 pochodů; ty urazila armáda francouzská za 29 dní. Úmyslem Napoleonovým bylo porazit armádu rakouskou ještě před příchodem pomocné armády ruské. Kdežto tedy vrchnímu velení rakouskému hlavním bojištěm měla býti Itálie, aby se obhájilo Benátsko, Napoleon ve smyslu moderní strategie vždycky kladl sobě za hlavní cíl rychle a důkladně zdolat nepřítele. Neboť je-li tohoto cíle dosaženo, podává se všecek ostatní úspěch (dobývati neb obhájití provincie) sám sebou. Proto na podružné jeviště válečné do Itálie poslal Napoleon jen jeden sbor pod svým výbor-

ným »železným« maršálem Massénou s 50.000 mužů, jenž měl na řece Minciu vyčkati prozatím v defenzivě.

Operace v Německu.

Polní podmaršálek Mack, překročiv dle daného rozkazu ještě před příchodem Rusů dne 8. září řeku Inn, vtrhl do Bavorska a do dne 18. září rozestavil svou armádu na řece Illeře, od Bodamského jezera k pevnosti Ulmské, vyslav do Černého lesa přední hlídky. Císař Napoleon shromáždil do dne 24. září na řece Rýnu a Mohanu svou nejlepší, jaké kdy velel, »velkou armádu« téměř 200.000 mužů silnou (7 armádních sborů a jízda prince Murata), překročil v následujících dnech mezi Štrasburkem a Mannheimem Rýn a vyslav proti Illeře pouze část své jízdy, postupoval až do 6. října velikým, toliko k jihozápadu otevřeným obloukem k Dunaji, směrem na Ingolstadt—Dillingen. Překročiv dne 7. října Dunaj a zanechav na levém jeho břehu toliko šestý sbor pod maršálem Neyem proti Ulmu, rozdělil na pravém břehu svou sílu ve tři části: dva sbory (první a třetí) postoupily k Isaře na Mnichov, aby zdržely armádu ruskou, čtvrtý sbor (maršál Soult) přes Augšpurk k jihu, aby zamezil pří-

padný ústup Rakušanů do Tyrol, hlavní pak jeho vojsko pochodovalo na Ulm.

Nehybný podmaršálek Mack soustřediv svou armádu kolem Ulmu, podivné nyní osnoval — toliko pérem — plány, aby ze svírajících kleští sebe vyprostil. Než nadarmo. Po různých kleštích sebe vyprostil. Než nadarmo. Po různých na ztráty bohatých bitkách přinucen byl dne 17. října vzdáti se, načež dne 20. října složilo v Ulmu zbraň 18 generálů, 912 důstojníků, 24.435 vojnův a odevzdáno 60 děl a 40 praporů. Když dne 21. října ráno při svém odjezdu z Ulmu Mack se loučil s rakouskými generály a štábem, pravil k nim: »Zachránil jsem říši rakouskou a nyní půjdu k Jeho Veličenstvu do Vídně.« Vrchní velitel armády, arcivévoda Ferdinand, jenž nadarmo hleděl Macka přiměti k tomu, aby jedinou volnou cestou, směrem severním, v pravý ještě čas Ulm opustil, vytáhl dne 14. října v noci s 11 švadronami z Ulmu. Provázen isa polním zbrojmistrem Kolovratem a podmaršálkem Schwarzenberkem a sebrav cestou několik rozptýlených pěších a jezdeckých oddílů, šťastně ušel do Chebu (23. října), pronásledován isa houževnatě až k Norimberku jízdou Muratovou. Také do Vorarlberska vyslaný podmaršálek Jellačić zachránil sice větší část svého sboru, byl však tam později (dne 14. listopadu) přinucen se 4000 mužů vzdáti se.

Počasi už delší dobu hodně špatné stalo se od 9. října téměř nesnesitelným. K silnému, ledovému, se sněhem smíšenému dešti, jímž vojska úplně promokla, přidal se mrazivý vítr, na cestách a polích ležela vysoká vrstva vodnatého sněhu, jenž pod každým krokem měnil se v blátivou vodu. Vojska za tohoto počasí trpěla nevýslovně. A přece — ve dvaceti dnech bez hlavní bitvy, rychlými toliko pochody a několika šarvátkami zničil a rozptýlil císař Napoleon rakouskou armádu v Německu, 80.000 mužů silnou. Spokojeně napsal své choti Josefině: »Dosáhl jsem svého cíle a rozbil armádu rakouskou toliko pochody!« Už tenkrát říkali vojínové francouzští: »Císař vynalezl nový způsob válčení, používá více našich nohou, než našich bodáků.« A tak splnila se i v Ulmu slova Napoleonova: »Pevnosti jsou pasti pro armády.«

»Nešťastný«, jak sám sebe nazval, Mack poslán byv z Vídně do Židlochovic, bydlel tam tři týdny v zámku. V listopadu postaven byl v Josefově před válečný soud, jehož rozsudek zněl: kasace cum infamia (zbavení důstojnické hodnosti s obřadem potupným), ztráta všech řádů a desítileté pevnostní vězení. Po několika letech dostal však milost a zemřel v úplném ústraní ve Sv. Hippolytě r. 1828 ve stáří 76 ro-

ků. Splnilo se na něm přísloví: »Každý má tolik marnivosti, kolik potřebuje rozumu«. —

Avšak hořká kapka skanula přece jenom do poháru slávou opojenému vítězi Napoleonu. V námořní bitvě u Trafalgaru (západně od úžiny Gibraltarské) potřel dne 21. října slavný anglický admirál Nelson silnější loďstvo francouzsko-španělské pod francouzským admirálem Villeneuve a španělským Gravinou, než vítězství draze vykoupeno smrtí námořního hrdiny Nelsona. Námořní moc francouzská byla od mořevládné Anglie na dobro zlomena a Francie vzdala se nerovného boje na moři.

Napoleonova ofensiva do Rakouska.

Katastrofa Ulmská stav věci podstatně změnila. Základní myšlenka Napoleonova na této výpravě válečné, odříznouti totiž Rakušany od Rusů, geniálně založeným a mistrně provedeným manévrem obchvatným úplně se zdařila, dne 24. října přibyl Napoleon do Mnichova, aby nyní postoupil proti armádě ruské. Šestý a sedmý svůj sbor (maršálové Ney a Augereau) vyslal do Tyrol proti arcivévodě Janovi.

Zatím ve dnech 11.—22. října dospěla připřeží v pěti oddílech k řece Innu první armáda ruská pod vrchním velitelem generálem Michailem Ilarionovičem Kutuzovem, v počtu 32.000 mužův a spojila se u Braunau s rakouským sborem Kienmayerovým, jenž pod polním podmaršálkem Merveldtem ustoupil z Bavor a čítal přes 20.000 mužů.¹⁾ Po kapitulaci Ulmské nezbývalo ovšem,

¹⁾ Znameníť vojevůdce ruský Kutuzov, tenkrátě šedesátiletý, vyznamenal se už dříve ve válkách tureckých. Byv v bitvě u Očakova střelen do hlavy, ztratil pravé oko.

Michail Ilar. Golen. Kutuzov,
vrchní velitel spojenecké armády rusko-rakouské u Slavkova.

než-li dáti se před nepřátelskou přesilou na ústup, jež obezřetný Kutuzov hned dne 25. října započal a za častých šarvátek svého zadního voje s prudce dorážejícími Francouzi (u Riedu, Lambachu, Štýru a Amstetten) velmi dovedně provedl. U Štýru opustil Kutuzova polní podmaršálek Merveldt s hlavní silou rakouského vojska (12.000 mužů) a svého rozumu poslušaje vrhnul se k jihu do štyrských hor, kdež byl od třetího francouzského armádního sboru (maršál Davout) brzy dostižen a sbor jeho na dalším ústupu k Štyrskému Hradci od druhého francouzského armádního sboru (generál Marmont) téměř zničen.

Aby zachránil ruská vojska od podobné záhuby, jakou stížená byla v Ulmu armáda Mackova a aby spojití se mohl s vojskem, které táhlo teprvé z Ruska, zanechal Kutuzov dalšího ústupu na Vídeň, překročil v noci z 8. na 9. listopad u Mautern Dunaj, spáliv za sebou most, roztránil obchvatem dne 11. listopadu ve skalnaté soutěsce u Dürnsteinu osamocenou francouzskou divisi Gazanovu osmého sboru maršála Mortiera, načež spojiv se se svým šestým a posledním oddílem pochodoval od Kremže přes Znojmo na Moravu.

V boji u Dürnsteinu padl výborný náčelník generálního štábu, rakouský polní podmaršá-

lek Jindřich Šeb. Schmidt, jehož smrt byla drahou obětí za dobyté vítězství a ztráta jeho pro spojeneckou armádu nenahraditelnou.

Už dne 13. listopadu byla Vídeň od Francouzův opanována, důležitý most Tábořský přes Dunaj, jež měl chrániti rakouský polní podmaršálek Kar. Auersperg, válečnou lší vzat a princ Murat vyslán od Napoleona na silnici Znojenskou za Kutuzovem. Chytrý však Kutuzov lstivým způsobem dovedl Francouze zadržeti a obětovav dne 16. listopadu v krvavém nočním boji u Schönggrabern (Ober-Hollabrunn) svůj boční sbor pod chrabrým generálem Bagrationem (7000 mužů), šťastně ustoupil na Moravu.

Pomníky na bojišti Dürnsteinském a Ober-Hollabrunnském hlásají dnes chrabrost vojínů ruských, francouzských a rakouských.

Dne 17. listopadu spojil se Kutuzov u Pochořelic s armádním sborem rakouským (13.000 mužů) pod Janem Liechtensteinem, dne 19. listopadu u Vyškova a postupně u Prostějova a Olomouce s druhou armádou ruskou pod generálem Buxhövdensem (30.000 mužů), načež dne 22. listopadu večer zaujala spojenecká armáda rusko-rakouská velmi výhodné a silné postavení na vlnitých náhorních rovinách

Olšanských pod ochranou děl pevnosti Olomoucké.

Dne 19. listopadu odpoledne obsadil princ Murat bez boje hlavní město Brno, následujícího dne o 10. hod. dopoledne přibyl sám císař Francouzů, Napoleon I. a ubytoval se v budově místodržitelské. Bylo mu tehda 36 let. Rozloživ svá vojska v celkové síle 50.000 mužů v okolí Brněnském a posunuv část jízdy (generálové Treilhard a Milhaud) až k Vyškovu, rychle se rozhodnul přes Brno nepostoupiti, nýbrž zde stanouti a v dalších událostech nové zákony svých podniků hledati. Vyjížděje pilně z Brna ku Praci a ke Slavkovu, nejednou pravil ke svým generálům: »Pánové, zkoumejte dokonale všechny tyto výšiny, budete se zde bít, než uplynou dva měsíce!«

Válečná výprava v Italii a Tyrolích.

Arcivévoda Karel mohl počátkem října v Italii na řece Adiži místo slíbených 142.000 shromáždit toliko 80.000 mužů. Proti němu stál na řece Minciu s 50.000 mužů francouzský neohrožený maršál Masséna, jež Napoleon pro jeho vzácné úspěchy na bojištích severoitalských nazval »mazlíčkem štěstí«. Vítězný postup Francouzů v Bavořích pohnul Massénu k ofenzivě proti arcivévodovi, jenž byl právě dostal z Vídně rozkaz k ústupu. Tak došlo ku krvavé třídení bitvě u Caldiera, východně od Verony, dne 29., 30. a 31. října, v níž arcivévoda Karel zvítězil, avšak už dne 1. listopadu nastoupil svůj ústup přes Gorici, Lublaň a Celji ke Konjici. Zde spojil se dne 26. listopadu s armádou svého bratra arcivévody Jana, jenž po různých tvrdošijných bojích musel následkem ústupu vojsk rakouských z Italie a ruských od Innu Tyroly vyklidit a údolím Pusterským a řeky Drávy ustoupil přes Bělák a Celovec k Mariboru a ke Konjici. Spojené takto armády, 80.000 mužů, pochodovaly

dále do Uher ke Körmenu, kamž dospěly dne 6. prosince. —

První děj krvavého válečného dramatu r. 1805 skončil kapitulací Ulmskou, druhý děj obsazením Vídně a zemí dědičných, začal děj třetí, rozhodující, na novém bojišti a částečně i s novými silami — u památného Slavkova!

V táboru Olšanském u Olomouce.

Když dne 24. listopadu dorazily k Olomouci nádherné císařské gardy ruské (10.000 mužů) pod velkoknížetem Konstantinem, mladším bratrem carovým, vzrostla válečná síla spojenců na 86.000 mužů, z nich přes 16.000 jezdců a přes 300 děl. Do Olomouce (18. listopadu) přibyli také oba císařové, rakouský František I. (37letý) a ruský Alexander I. (28letý). Vrchním velitelem spojenecké armády, která citelně trpěla nedostatečným zásobováním, byl generál Kutuzov, avšak toliko dle jména, ve skutečnosti car Alexander I., jejíž brzy pro své plány získala mladistvá a bojochtivá šlechta ruská s generálním pobočníkem carovým, zpupným Petrem Dolgorukým, v čele. A tak už dne 24. listopadu, po příchodu císařských gard, bylo usneseno, Napoleona u Brna vyhledati a rozhodnou bitvou válku ukončiti. Marně odporovali rozvážný Kutuzov, střízlivý Ad. Czartoryski i Kar. Schwarzenberg, protože pro Napoleona v jeho celkem nepříznivé situaci byl kaž-

dý den odkladu bitvy ztrátou, pro spojence však ziskem. Mocné byly důvody pro bitvu, avšak mocnější proti bitvě! Císař František, jemuž nesnadno bylo rozhodovati o armádě ruské, byl nálady stísněné, jednak pro dosavadní nezdar svých vojsk, jednak proto, že jen málo vojska rakouského bylo s ním. Dvojí bezvýsledná návštěva generála pobočníka Savaryho, kterého poslal Napoleon k ruskému carovi dne 26. listopadu do Olomouce a později, dne 28. listopadu v noci, do zámku Vyškovského, jakož i rozmluva Napoleonova s ruským pobočníkem Dolgorukým dne 29. listopadu na hlavní silnici v širém poli, bojochtivost spojenců jenom zvýšila.

Od Olomouce ke Slavkovu.

Dne 27. listopadu o 8. hod. ráno opustili tedy spojenci pevný tábor Olšanský a táhli loudavě pěti proudy podél silnice přes Prostějov na Vyškov, generál Bagration jako přední, velkokníže Konstatin jako zadní voj. Když dne 28. listopadu vypudil Bagration přední voj francouzské jízdy z Vyškova a Rousinova, v radostné naději tohoto ústupu Francouzův uzavřela téhož večera válečná rada na zámku Vyškovském — ve smyslu operačního plánu již v Olomouci navrženého: se silným levým křídlem jižní křídlo Napoleonovo u Brna obemknouti, od Vídně a Dunaje jej odříznouti a přes Dyji zatlačit.

Téhož večera konala se také na Pozorské poště, ve hlavním stanu prince Murata, za přítomnosti Napoleonovy, válečná rada maršálů francouzských, při níž prudce se utkali maršálové Lannes a Soult. Bylo usneseno, hned na druhý den z rána od Rousinova a Slavkova za Říčku, tedy k Brnu, ustoupiti,

když byl už chvíli před tím Napoleon nařídil své pomocné sbory, Bernadottův od Jihlavy a Davoutův od Vídně, na rychlo povolati. A oba tito maršálové dostavili se v čas. Maršál Bernadotte, zanechav u Jihlavy bavorskou divisi Wredeovu proti arcivévodu Ferdinandovi, jenž stál s 11.000 mužův u Čáslavi, dospěl po jihlavské silnici se svým prvním sborem dne 1. prosince večer přes Brno ke Slatině a téhož dne v noci přirazila divise Friantova třetího sboru maršála Davouta do Rajhradu, vykonavši úsilný pochod asi 100 km od Vídně (Zistersdorf) přes Mikulov ve 40 hodinách. »Rozcházet se, aby se mohlo žítí, scházet se, aby se mohlo bojovat!« —

Ve smyslu usnesení válečné rady ve Vyškově odbočila spojenecká armáda dne 29. listopadu téměř v pravém úhlu od hlavní silnice v levo a utábořila se večer mezi Kučerovem a Hvězdlicemi. Na Olomoucké silnici stámal toliko přední voj Bagrationův a v levo od něho přední voj Kienmayerův, aby kryly bočný pochod armády. Jestliže spojenecká armáda potřebovala tři celých dnů, aby urazila prvních 45 km od Olomouce k Bohdalicům a Kučerovu, chtěla užítí ještě dvou dnů, aby vykonala pochod zbývajících 25 km přes Mal-

kovice, Bučovice, Křižanovice a Slavkov na Pracké výšiny. Jen loudavým provedením tohoto obchvatného pochodu v levo spojení do-
přáli Napoleonovi jednak dosti času, aby své pomocné sbory na rychlo povolal, jednak i dosti příležitosti, aby nahlédnouti mohl do dílny jejich válečné, v níž chystali obemknutí jeho pravého křídla u Telnice a Sokolnic. »Moje převaha v bitvách«, říkával nejednou, »záleží v tom, že myslím rychleji, než druzí.« Bitvěvní plán Napoleonův dozrával a když spatřil konečné rozestavení spojenců na výšinách Prackých, plán jeho uzrál.

Večer spojenců, dne 1. prosince, před bitvou.

Stála pak spojenecká armáda rusko-rakouská, téměř **84.000 mužů** (68.300 ruských, 15.700 rakouských) silná, v neděli dne 1. prosince večer v čáře 14 km dlouhé, od Koválovic přes Holubice a Praci k Újezdu, takto:

První kolona ruského generála Dochturova (13.810 mužů) na výšinách nad Hostěrádkami, severně od Újezda, před níž se utábořil přední voj rak. pol. podmaršálka Kienmayera (6380 mužů),

druhá kolona ruského generála Langerona (11.090 mužů) v pravo od Dochturova k Praci,

třetí kolona ruského generála Przybyzewského (8.320 mužů) od Prace k severovýchodu na Starých Vinohradech; za ní ke Křenovicům a Zbejšovu

čtvrtá kolona rak. podmaršálka Kolovrata (16.065 mužů) a

pátá kolona rak. podmaršálka Jana Liechtensteina (5.600 jezdců) východně od Prace mezi druhou a třetí kolonou.

Přední voj ruského generála Bagrationa (13.000 mužů) rozložil se na rovinách od Holubic ke Koválovicům,

záloha velkoknížete Konstantina (ruské gardy 9.380 mužů) od Křenovic k Velešovicům.¹⁾ Mezera, větší než 5000 kroků, mezi prvním křídlem třetí kolony a levým Bagrationovým, zůstala neobsazena.

Hlavní stan spojenců byl v Křenovicích, kde téhož dne o půlnoci sešla se v prostranném selském statku²⁾ válečná rada za předsednictví vrchního velitele Kutuzova. Bitevní dispoziční vypracoval a sebevědomě předčítal náčelník generálního štábu, rakouský polní podmaršálek František Weyrother, více theoretického nežli praktického válečnictví znalý.

Když Kutuzov namítal, aby se bitva odložila, dokud se nezjistí síla a postavení nepřítelovo a zároveň projevil přání, aby bitevní šik byl užší a manévrování ruského vojska méně složitě, odpověděl Weyrother,

¹⁾ Z těchto 9380 mužů zálohy Konstantinovy přitáhlo od Bučovic 3300 mužů gardové pěchoty pod generálem Malatínem teprve odpoledne za bitvy a po ústupu poraženého centra armády u Prace stanuli mezi Slavkovem a Křenovicemi.

²⁾ Dnešními majiteli onoho statku jsou pp. bratři Spáčilové.

že vůle obou mocnářů jest, aby bitva svedena byla co nejdříve a terén, jež obsadil nepřítel, že sám prý z manévru roku minulého dobře zná. Bez cara Alexandra I., jehož přízvěničtě generál Weyrother požíval, byl by obezřetný Kutuzov jak u Olomouce, tak i u Slavkova rozhodně větším býval! Také u Slavkova chtěl Kutuzov věren zůstatí svému heslu: »Moji dva nejlepší velitelé jsou trpělivost a čas.« — »Mnohé dobré vlastnosti cara Alexandra, muže vůle nejlepší, byly uznávány v Rusku i za hranicemi, avšak kdo jej nejlépe znal a nejvíce ctil, musil přiznati, že nebyl prost marnivosti. Kutuzov pak příliš dobrým byl dvořanem, jenž mlčel i tenkrát, kdy vážně a důrazně měl mluvíti.« (Generál Toll ve svých »Pamětech«.)

Bitevní dispoziční spojenců zakládala se na klamně domněnce, že Napoleon stojí za Říčkou, v čáře od Líšně k Sokolnicům a že hodlá svěsti bitvu toliko obrannou. Proto měla hlavní jejich síla, přední totiž voj Kienmayerův, první, druhá a třetí kolona pod velením ruského generála Buxhövdena a čtvrtá kolona pod velením Kutuzovovým, celkem přes 55.000 mužův, o 7. hod. ráno svá noční ležení opustiti, s výšim Prackých sestoupiti, Říčku (Zlatý potok) mezi Telnicí a Ponětovicemi

překročiti, na pravém břehu potoka se spojití a zatočice se v pravo, vraziti vší spojenou silou v pravý bok Napoleonův mezi Tuňanským lesíkem a Šlapanicemi. Zatím měli Bagration po Olomoucké silnici a Liechtenstein od Blažovic a Kruhu nepřítele v čele zaměstnávatí, výšin Tvaroženských a Šlapanských se zmocniti a po přechodu soutěsky potoka Řičky u Bedřichovic a Šlapanic k ostatním vojskům se připojiti. Ku podpoře obou zmíněných kolon byly určeny ruské gardy zálohou k Blažovicům. Celá pak armáda utvořiti měla jeden bitevní šik před osadou Slatinou, mezi Líšní a Vejvanovicemi (Nenovicemi). Pro případ nezdaru stanoven byl ústup armády k Němčanům, Hodějicům a Heršpicům, tudíž směrem ke Slavkovu.

Disposice byla v noci od ruského majora Tolla přeložena z němčiny do ruštiny a do 8 hod. ráno, kdy tedy vojska byla už na pochodu, jednotlivým velitelům dodána. Tak jako velitel druhé kolony, důvtipný generál Langeron, správně Weyrotherovi při válečné radě namítal možnost Napoleonova útoku na osadu a výšiny Pracké, tak také generál Bagration, jenž pro vzdálenost svého sboru nebyl válečné radě přítomen, shlédnuv ráno na Pozorské poště bitevní disposici, pravil: »Ty o-

jedinělé útoky se mi naprosto nelíbí; nebudeme-li útočiti na všech místech, budeme poraženi.« —

Kdežto tedy bitevní plán spojenců zněl, napadnouti nepřítele za Říčkou, Napoleon ji už večer a záhy z rána za husté mlhy se svou hlavní silou směle překročil. Špatně vypočteným útokem bočným byla tudíž bitva u Slavkova ztracena, dříve nežli ještě vlastně započala. Zatím co spojenci dle operačního plánu Weyrotherova doposud společně pochodovali, aby nyní po různu poráželi, Napoleon doposud po různu pochodoval, aby nyní společně porážel.

◇◇◇

Napoleon před bitvou.

Dne 1. prosince císař Napoleon, jenž přeložil svůj hlavní stan v noci 28. listopadu z Brna na samotu Kandii,¹⁾ po celý den ostře a pozorně pozoroval s Tvaroženského kopečku pohyby vojsk nepřátelských. Ještě během večera a noci rozstavil svá vojska po obou stranách Řičky, ba i potoka Velatického, nařídil své armádě, aby na druhý den o 7. hod. ráno následující zaujala pozice:

»Maršál Lannes (pátý sbor) rozstaví své divise (13.500 mužů) po pravé straně silnice Olomoucké pod Tvaroženským kopečkem, na levém břehu Velatického potoka tak, aby jich nepřítel nezpozoroval.

Čtvrtého sboru maršála Soult (23.600 mužů) divise Vandammova postaví se u Jiříkovic, Saint-Hilairova u Ponětovic, Legran-

¹⁾ Nízká, skrovná jízba s památným trámem doposud ještě zachována. Nesnadno čitelný francouzský nápis na trámě zní: „S. M. L'empereur Napoléon, fait ici les trois nuits qui ont précédé la bataille d'Austerlitz.“ (J. V. císař Napoleon trávil zde tři noci, které předcházely bitvě u Slavkova.) Historický stůl z této jízby opatruje zámek Líšeňský.

dova od Kobelnic přes Sokolnice k Telnici, na nejzazším pravém křídle u Telnice jízda Margaronova.

Divise Friantova s jízdou Bourcierovou třetího sboru Davoutova (7000 mužů) postoupí z Rajhradu přes Rebešovice na pravé křídlo Soultovo, k Sokolnicům a Telnici.

Se svou lehkou a těžkou jízdou (7000 jezdců) zaujme princ Murat mezi pravým křídlem Lannesovým a levým Soultovým u Jiříkovic prozatím hlubokým šikem prostor co nejmenší, aby v daném okamžiku Velatický potok překročil a takto ve středu armády se octnul.

První sbor maršála Bernadotta (12.300 mužů), jenž s jezdeckým Kellermannovým tábořil v noci před Slatinou, měl se ráno sešikovat v levo za princem Muratem,

záloha gard a granátníků (10.600 mužů) těsně severně od Šlapanic.

O ½ 8. hod. ráno dostaví se maršálové do stanu císařova, aby dostali nové rozkazy dle pohybů, jež za noci učiní nepřítel.«

Silně dal Napoleon opevnit a 17. lehkým pěším plukem s 18 těžkými děly obsadit kopeček Tvaroženský (»Santon«), o nějž za bitvy mocně se opíralo levé křídlo francouzské. Mariánskou kapli na kopečku Francouzové před bitvou zbořili, zřídívše na temeni roz-

sáhlo náhorní rovinu pro své dělostřelectvo a potřebné náboje. Plateau toto, se severní strany nedostupné, má doposud stopy obloukových zákopů pro pěchotu nad východním a jižním srázem, poněvaž tu byl výstup nejsnadnější. Na západním srázu kopečku dosud lze zřítí umělou dolinku, kterou lid nazývá »francouzskou polní kuchyní«.

Tvaroženský kopeček pojmenovali vojínové francouzští po jiném podobném kopci z výpravy egyptské (r. 1798) »S a n t o n«, což znamená tolik, jako mohamedánský, svatý mnich či poustevník, nebo také kaple s mnichovým hrobem. Velitel posádky na Santonu, generál Claparède, v předvečer bitvy přísahu v ruce Napoleonovy složil, že raději s posledním mužem padne, než aby opustil příkrý tento kopeček, jenž ovládal silnici Olomouckou se soutěskou Velatickou.

Armáda francouzská čítala u Slavkova **74.000** mužů, z nich přes 11.000 jezdců a na 250 děl. Byla tudíž celkem o 10.000 mužů slabší spojené armády rusko-rakouské.

Polní svůj stan, slaměnou boudu, měl císař Napoleon dne 1. prosince v noci před bitvou severně od Šlapanic ve starém opuštěném, doposud znatelném, štěrkovém lomu n a n á v r š í

Žurani,¹⁾ jež brzy nazývali vojínové francouzští »návrším císařským«.

Den před bitvou byl Napoleon veselé náladu a vítězstvím tak jist, že vojsku svému zvláštním denním rozkazem plán svůj otevřeně sdělil, neobávaje se nikterak, že by někdo z jeho vojinů k nepříteli přešel a zrádcem se stal.

Denní rozkaz zněl:

»V o j á c i! Ruská armáda táhne proti vám, aby pomstila Ulmskou porážku Rakušanů. Jsou to tytéž prapory, které jste porazili u Hollabrunnu a vytrvale pronásledovali až sem.

Postavení, jaké jsme zaujali, jest strašné; nepřítel obcházíje mé pravé křídlo, n a s t a v í m n ě s v ů j b o k.

Vojáci, povedu sám vaše prapory. Nepůjdu do ohně, budete-li svou obvyklou statečností šířiti nepořádek a zmatek v řadách nepřátelských. Bude-li však vítězství jenom na okamžik nejisto, spatříte svého císaře na místech prvních. Rozhodnutí nesmí toho dne kolísati, jednáť se o čest francouzské pěchoty, která jest tak úzce spojena se ctí celého národa.

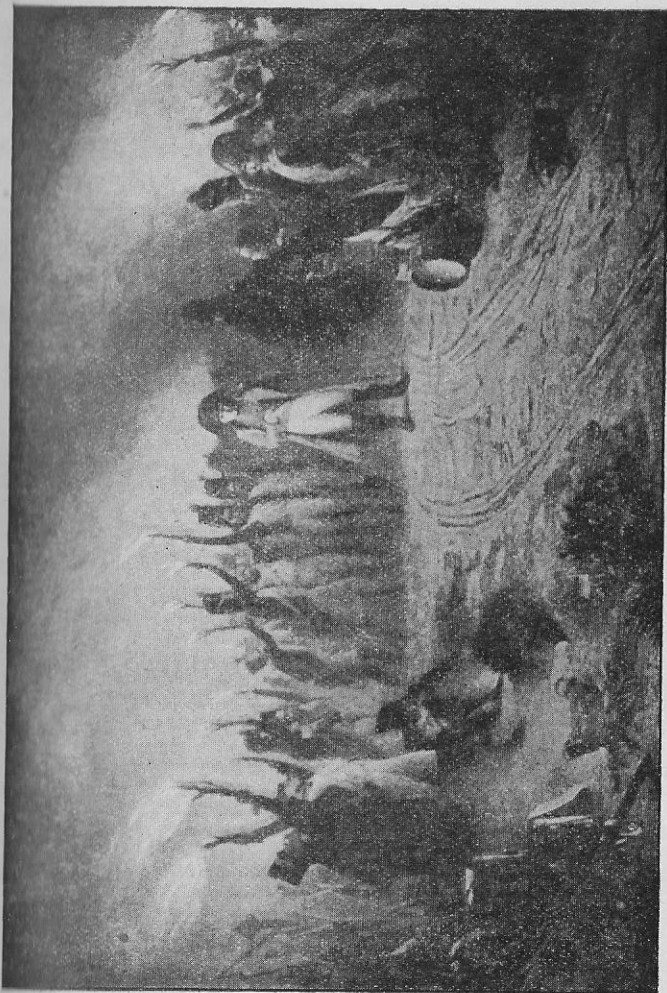
¹⁾ Kopec Žuran jest pravděpodobně tatarská, z kamení a hlíny nanesená mohyla (náhrobní pahorek) z 13. století, z jejíchž vnitřností kolem r. 1850 vydobylo se množství kamení a pod ním kosti lidské i koňské, zbytky dřevěného sroubení, jakož i železné tyče či hroty zvláštní podoby.

Ať nikdo neopouští řady, aby odnášel raněné. Provázejž každého z vás myšlenka, že musíme přemoci tyto anglické najatce, kteří jsou tak velikým zášťím naplněni proti našemu národu.

Toto vítězství ukončí naše válečné tažení, načež se odebereme do svých zimních táborů, kde budeme očekávat nová vojska, která se ve Francii sbírají. Pak uzavru mír, důstojný svého národa, vás i sebe.

Napoleon.«

Vystihnuv úplně svým bystrozrakem úmysl spojenců proti svému pravému křídlu u Telnice a Sokolnic, zeslabil Napoleon úmyslně toto svoje křídlu, aby nepříteli jeho další obchvatný pochod co nejvíce usnadnil. Za to shromáždil svou hlavní sílu (na 60.000 mužů) v historickém trojhranu mezi Olomouckou silnicí, Říčkou a potokem Velatickým, kolem kopce Žurane, chystaje odtud svůj odvážný lví skok k Praci a nechtěje svésti, jak sám pravil, »obyčejnou« bitvu obrannou, nýbrž »rozhodnou« bitvu útočnou. Velmistru válečného umění protivily se všelike operace po čárách vnějších. Napoleon pracoval na základně společné, soustřeďuje svou hlavní sílu ve vnitřním kruhu. Útočil z pravidla na nepřátelské centrum a obe-

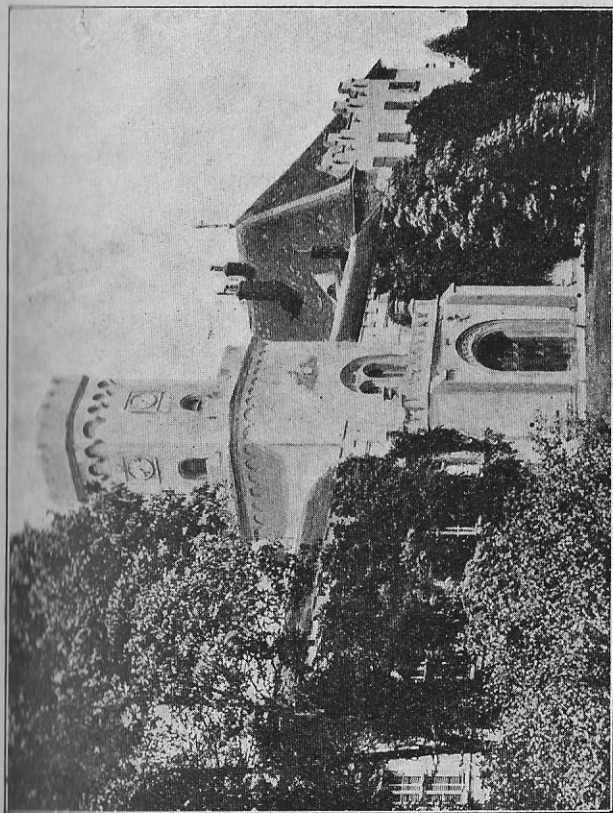
V noci před bitvou u Slavkova.

mykání křídel sloužilo mu k tomu, aby si průlom středový usnadnil a pozornost nepřítelovu od svého středu odvrátil. Podařilo-li se Francouzům výšin Prackých mocným útokem šikmým dobýtí a je uhájiti, pak byla bitevní čára spojenců prolomena a levé jejich křídlo úplně odříznuto. Výšiny Pracké měly tedy tvořiti vlastní bojiště, zatím co zápasy na ostatních místech byly toliko vedlejšími scénami velikého aktu. Toť význam památných výšin Prackých, klíče bitvy Slavkovské!

Ještě pozdě v noci procházel Napoleon v šedém od táborových ohňů opáleném plášti nočním táborem, pozoruje náladu svých vojnů. Jakoby se smluvili, rychle si opatřili vojnové francouzští dlouhé tyče, na nichž zapálili otepy slámy. Mávajíce tyčemi tančili dobré půl hodiny za zvuků hudby a stálého jásavého volání »Vive l'empereur!« »Ať žije císař!« oblíbenou farandolu, národní rychlý taneční pochod po dvou. Všichni byli svorní v lásce a nadšení, zdánlivě jsouce shromážděni kolem milované postavy svého vítězného císaře, avšak ve skutečnosti kolem vznešené postavy své francouzské vlasti. Tajemství armády Napoleonovy spočívalo v úzkém splynutí národa s vojskem, rozuměli si jazykem i demokratickým duchem. Armáda Napolenova byla tvo-

rem veliké revoluce a proto právě vojskem národním v plném slova smyslu. S touto armádou spojenecká armáda rusko-rakouská měřiti se nemohla.

Po srdečné promluvě k vojínům vešel Napoleon do svého polního stanu na Žurani, kdež mu byl na jeho přání věrný komorník Constant připravil na táborovém ohni čaj. Napoleon rozdělil se o nápoj s náčelníkem svého generálního štábu maršálem Berthierem, osobním mameelukem Rustanem a komorníkem Constantem. Před bitvou spal na slámě jen něco málo hodin.

Zámek v Sokolnicích.

Dne 2. prosince za bitvy.

Nastalo chladné jitro dne 2. prosince, v pondělí po první neděli adventní, nadešel den veliké, třicisařské bitvy u Slavkova. Hustá zimní mlha pokrývala široko daleko krajinu. Spojenci opouštěli své noční tábory a sestoupivše s hory Pracké pouštěli se postupně mezi 7.—9. hodinou dopoledne v tuhý boj. Kienmayer a první kolona pod Dochturovem zápasili s francouzskou pěší divisí Legrandovou a Friantovou, s jízdou Margaronovou a Bourcierovou o Telnici, druhá kolona pod Langeronem o Sokolnice a třetí kolona pod Przybyszewskim o zámek Sokolnický a přilehlou bažantnici. Dosud lze viděti ve zdi bažantnice, v pravo od hlavních vrat vedoucích na silnici Kobelnickou, šest zazděných průlomů, jimiž protaženy byly na počátku bitvy jiny děl francouzských. Po tvrdošijném obapolném zápolení podařilo se konečně levému křídlu spojenců k 11. hodině dopoledne osady trvale opanovati, na pravém břehu Řičky se rozvinouti a Davouta s Legrandem až do

čáry od Otmarova ke Kobelnicům zatlačiti. Hlavní výsledek všech těchto bojů, od nichž spojenci tolik očekávali a na nichž vlastně z d a r c e l é b i t v y závisel, byl, že téměř celé levé křídlo spojenců, 33.000 mužů pod velením neschopného ruského generála B u x h ö v d e n a, přes plné tři hodiny bylo zaměstnáváno a zadržováno od 13.000 Francouzů.

Napoleon uprostřed svých maršálů stál na kopci Žurani, naslouchaje pozorně zvukům třaskavé palby puškové a hřímání děl v úžlabí Telnickém a Sokolnickém. K 8. hod. ráno vyšlo krvavé slunce Slavkovské, v nížinách mlha, výšiny jasné, z moře mlh vyčnívala věž kostelíka Prackého. Slunce ozářilo císaři výšiny Pracké, které čím dále tím více vyklízelo vojsko spojenecké, mlha pak v údolí potoka Velatického a Říčky zakrývala stojící zde divise francouzské zrakům vojevůdců spojené armády rusko-rakouské. »Jak dlouho potřebujete, abyste odtud vzal výšinu Prackou?« otázal se Napoleon maršála Soult. »Sotva 20 minut, pane,« odpověděl Soult, »neboť mé divise stojí už na levém břehu potoka.« Císař odvětil: »Pak vyčkáme ještě čtvrt hodiny.« O ½ 9. hodině dal rozkaz ku všeobecnému útoku. Hbitě postoupila divise Vandammova od Jiřikovic a divise Saint-Hilairova od Ponětovic, na

1000 kroků od sebe vzdáleny, proti výšinám Prackým, Vandamme v levo, St. Hilaire v pravo od osady Prace; směrem útoku byla věž kostelíka Prackého. Sbor maršála Bernadotta (divise Rivaud a Drouet), granátníci Oudinotovi (generál Duroc) a gardy (maršál Bessières) následovaly. Současně vyrazily od potoka Velatického obě divise Lannesovy, kráčejiíce po obou stranách Olomoucké silnice »jako ku cvičení«, divise Suchetova na Tvarožnou, divise Caffarelliho na Blažovice, opírajíc své pravé křídlo o lehkou a těžkou jízdu Muratovu.

Právě vycházel z uliček Prackých přední voj, 3 ruské prapory, osamocené čtvrté kolony spojenců, jež byla zadržena odchodem kolony třetí a páté. Kutuzov přes svou ospalost při válečné radě v Křenovicích nerad, teprve na výslovný rozkaz cara Alexandra, opouštěl výšiny Pracké.

»Cože nezačínáte, Michajle Larianoviči?« chvatně obrátil se car Alexander ke Kutuzovu, touže dobou zdvořile se podívav na císaře Františka.

»Čekám, Vaše Veličenstvo«, odpověděl Kutuzov, uctivě se nakláníje do předu.

Car nahnul ucho, lehounce se zachmuřiv a tváře se, jakoby nedobře byl slyšel.

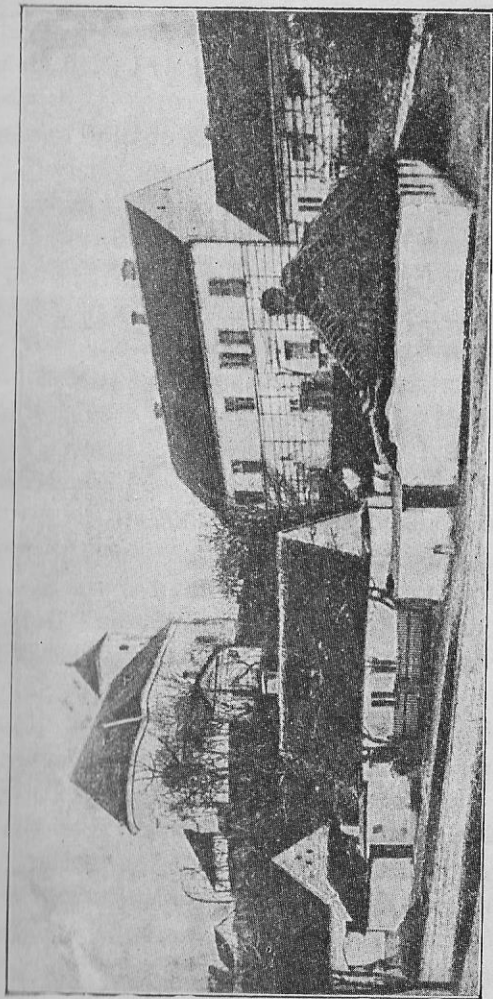
»Čekám, Vaše Veličenstvo«, opakoval Kutuzov, »ještě nesoustředily se všechny kolony, Vaše Veličenstvo.«

»Vždyť nejsme na Carycině luhu,¹⁾ Michajle Larianoviči, kde nepočne se s parádou, dokud nepřijdou všechny pluky,« řekl panovník, znova podívav se do očí císaři Františkovi, jenž dále se ohlížeje, neposlouchal.

»Proto právě nezačínám, hosudáři, že nejsme na parádě, že nejsme na Caricyně luhu,« řekl jasně a určitě Kutuzov. »Ostatně, poručíte-li, Vaše Veličenstvo,« a trhnuv koněm zavolal k sobě náčelníka kolony Miloradoviče a dal mu rozkaz k postupu.

Objevení se Francouzů zrovna před Prací všeobecně překvapilo. Před očima obou mocnářů rychle sešikoval Kutuzov svou sestupující čtvrtou kolonu, ruskou divisi pod Miloradovičem severovýchodně od Prace na výšině »Starých Vinohradech«, aby čelila útočné divisi Vandammově, a rakouskou divisi (většinou nováčci) pod Kolovratem jižně od Prace proti divisi St. Hilairově, jež počala slézati horu Prackou. Proti statečné ruské brigádě Kamenského, jež bouřným postupem

¹⁾ Carycin Lug nebo Pole Martovo jest rozsáhlé prostranství v Petrohradě, kde pořádaly se vojenské přehlídky a národní slavnosti.

Kostelík osady Prace, klíče bitvy Slavkovské.

Francouzů rozohněna, vrátila se od druhé kolony na horu Prackou a ohrožovala pravý bok divise St. Hilairovy, vyslal maršál Soult od Kobelnic brigádu Levasseurovu. Obě jmenované divise francouzské, jakož i brigáda Levasseurova utvořily svými pluky proti spojencům t. zv. obranné háky. Po dvouhodinném a v pravdě hrdinném boji brigád ruských a rakouských bylo osady Prace, klíč celé bitvy, po 11. hod. dopol. od Francouzů dobyto a čtvrtá kolona spojenců po velkých ztrátách ustoupila přes Křenovice, Zbejšov a Hostěradky k Vážanům a Šaraticům.

V téže době jako u Prace, rozvinul se boj zároveň na pravém křídle spojenců a levém francouzském. Pátá kolona, jízda Liechtensteinova, která byla u Prace zadržena odchodem třetí kolony, dorazila k Blažovicům, kdy už dochvilný velkokníže Konstantin se svými gardami, zálohou spojenecké armády, u této osady boj započal. Aby uhájil své spojení s generálem Bagrationem, rychle vyslal Liechtenstein ke Kruhu 10 švadron husarského pluku Jelizavetgradského pod generálem Uvarovem, načež pořádal svou jízdu do bitevního šiku. V tom však vrhl se hulánský pluk velkoknížete Konstantina v nezkrotitelném zápalu svého statečného generála Essena na lehkou jíz-

du francouzského generála Kellermanna, která stála za severním okrajem osady Blažovic. Francouzská jízda rychle ustoupila mezerami pěší divise Caffarelliho a ruští huláni ve vražedné křížové palbě ztratili na 400 mužů a svého generála Essena. Zbytky jejich sjížděly se až za levým křídlem Bagrationovým u Holubic.

Křivavý a na četné proměny bohatý zápas rozzuřil se nyní od Blažovic k Olomoucké silnici a ke Kruhu, na příznivé pro jízdu půdě, mezi jízdou Liechtensteinovou a lehkou i těžkou jízdou prince Murata, mezi zálohou Konstantinovou a francouzskou pěší divisi Caffarelliho sboru Lannesova. Když pak zatím čtvrtá kolona u Prace od Francouzů byla poražena a francouzská divise Drouetova sboru Bernadottova pronikala do týlu zápasících spojenců u Blažovic, nastoupil za ochrany jízdy Liechtensteinovy a dvou baterií statečného rakouského setníka Jana Zocchiho také velkokníže Konstantin svůj ústup od Blažovic přes Rousinovku kolem valchy ke Slavkovu.

Vzácnou kořist, jedinou trofej spojenců z celé bitvy Slavkovské, odnesla sobě rytířská jezdecká garda ruská z litého boje u Blažovic. Tryskem přejevši a k zemi srazivši osamocené dva prapory 4. pěšího francouzského plu-

ku divise Vandammovy na severním svahu výšiny »Starých Vinohradů«, uchvátla prvním praporem jeho orla, ač sama ztratila svého velitele Reppina, jež zajal v horkém boji generál Rapp v čele jezdeckých gardových myslivcův a švadrony divokých mameluků za pomoci jezdeckých granátníků Bessièresových a Napoleonovi přivedl. Francouzský onen prapor, jehož ztráty trpce želel sám císař Napoleon, visí dnes v jednom chrámě Petrohradském. —

Hned na počátku bitvy postoupil rovněž generál Bagration po obou stranách Olomoucké silnice proti divisi Suchetově sboru Lannesova u Tvarožné a proti kopečku Santonu, a brzy rozvinul se dělostřelecký a puškový zápas i na těchto místech. Ruským myslivcům a kozákům podařilo se sice vniknouti od Velatic až do Tvarožné, kdež — v týle divise Suchetovy — mnoho Francouzů zajali. Když však po dobytí Prace a po ústupu ruských gard a jízdy Liechtensteinovy od Blažovic maršál Lannes sesílil svou divisi Suchetovu těžkou jízdou d'Hautpoulovou a druhou svou divisi, Caffarelli, vyslal přes Kruh do levého boku Bagrationova, ustoupil Bagration za houževnatého a tvrdošíjného odporu přes Pozorskou poštu k Rousinovu a odtud večer ke Slavkovu,

při čemž větší část vozatajstva spojenců na Olomoucké silnici padla Francouzům do rukou. Ústup sboru Bagrationova k Rousinovu statečně a účinně chránil svými dvěma bateriemi (12 těžkých děl) neohrožený rakouský major Václav Frirenberger a chrabrá jízda ruského divisionáře generála Uvarova.

Jedenáctá hodina dopolední znamená hlavní obrat bitvy Slavkovské. Její myšlenka byla této chvíli již na všech stranách bojiště provedena, císaři Napoleonovi zbývalo toliko všech dobytých úspěchů vykoristiti, vítězství dovršiti a části rozdělené armády spojenecké zničiti.

Bylo poledne. Po dobytí výšin Prackých, zanechav u Prace sbor Bernadottův, jenž toho dne v boji téměř nebyl, nařídil Napoleon sboru Soultovu vystoupiti na horu Prackou. Maršál Soult, zničiv na hoře ku pomoci spěchající ruský pluk Kurský (druhé kolony) a zapudiv pluk Podolský (třetí kolony), vyslal s Pracké hory k Sokolnicům, do týlu a boku doposud tam zápasících kolon levého křídla spojenců, divisi Saint-Hilairovu s brigádou Levasseurovou, k Újezdu pak divisi Vandammovu. Byl tedy konec bitvy na těchto místech tak podivným, že týmiž cestami, jimiž ráno s výšin Prackých sestupovala vojska spojenc-

ká, sestupovalo nyní vojsko francouzské, aby odpor spojenců zlomilo a je úplně potřešlo. Když pak v téže chvíli znova počal útočiti na Sokolnice se strany západní generál Friant, byl osud těchto od ostatních vojsk beznadějně odtržených kolon brzy rozhodnut.

Po hrdinném a zároveň posledním odporu nastal po 1. hodině odpoledne všeobecný ústup, jenž se brzy proměnil v čirý útěk a zděšený poplach. První kolona a část druhé prchala k Újezdu, zbytek druhé a třetí kolony ke Kobelnickému rybníku vzhůru, byli však od 5 praporů granátníků Oudinotových buď pobiti, buď zajati. Zde upadl v zajetí sám velitel třetí kolony generál Przybyszewski se 6000 mužů a téměř celým dělostřelectvem. Když pak generál Vandamme zatím (o 2. hod.) zmocnil se Újezda, kdež zajal na 4000 mužů a špatný dřevěný most přes Litavu pod tíží přehajících se byl prolomil, jedinou spásou ustupujících byla úzká hráze mezi oběma rybníky, Začanským a Měninickým, kudy kolem hořelého mlýna množství se tlačilo a prchalo. Obtížný tento ústup obětavě chránili rakouský podmaršálek Kienmayer se svými husary na výšině mezi Rychmanovem a Začany, rakouská lehká jízda O'Reillyho a Szekelští husari na památné výšině u Boží muky Telnické, po-

zději na vydulině »Vinohrádkách« u Měnila a statečný ruský generál Levis s plukem své pěchoty v Telnici. Zhoubná dělostřelba francouzské gardy, s níž a s polovicí granátníků Oudinotových vystoupil císař Napoleon k 1. hodině s poledne na horu Prackou, stále menšila od kaple sv. Antonína nad Újezdem zmatené řady prchajících. A tak jako po 7. hodině ráno vzplanul oheň bitvy Slavkovské u Újezda, rybníka Začanského a Telnice, tak také týž oheň v hodinách odpoledních zde dohořival. —

Bajkami jsou francouzské zprávy o stech, ba tisících zahynulých vojnů v rybníku Začanském a Měnilském. Tak mimo jiné a jiné důkazy nezvratně svědčí zajímavý archiv biskupského panství Chrlického, jemuž bývalý rybník Začanský náležel a doposud náleží a jehož dotyčné listiny mají cenu historickou. Dle několika úplně souhlasných úředních listin byl totiž rybník na výslovný rozkaz císaře Napoleona hned po bitvě, za přítomnosti francouzských důstojníků, po celých osm dní spouštěn, od 8.—16. prosince. V rybníku nalezeni byli toliko dva ruští vojínové, na břehu pak Rychmanovském, kde rybník žádných hrází neměl a po lučinách se rozléval, vytaženo bylo na pokračí rybníka z bahnitě-

ho rákosí na 180 dělostřeleckých koní a 18 děl právě v těch místech, kde generál Vandamme zmocniv se Újezda zajal na 4000 mužů. Děla odvezena byla do Brna. A dle úřední zprávy panství Židlochovského rovněž v rybníku Měnilském »ani jediný muž, ani kůň nezahynul, ba ani jaké kolo od vozu nalezeno nebylo«.

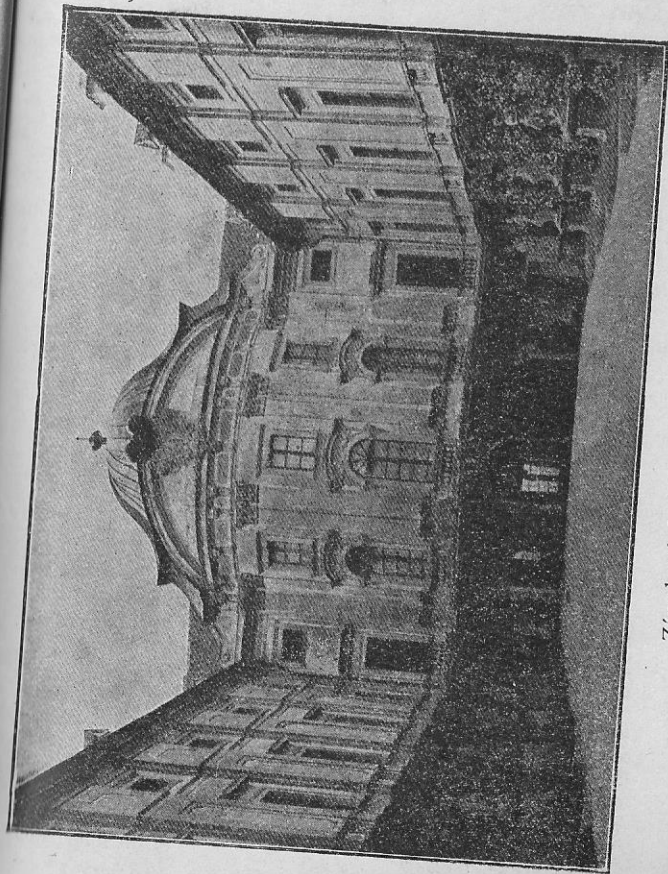
◇◇◇

Po bitvě.

Od 3. hodiny odpoledne až do nastávající noci stály obě armády klidně, až na slabou dělostřeleckou přestřelku a malé nepatrné šarvátky, na polovici dělového dostřelu od sebe vzdáleny a neširokým údolím Rousinovky a Litavy odděleny. V noci nastoupila spojenecká armáda za drobného sněhového deště svůj ústup po uherské silnici přes Čejč k Hodonínu a Holiči, nejsouc prozatím stíhána od nepřítele, jenž ztratil s ní spojení. Na ústupu větší část děl uvázla v měkké, hlinité půdě, do níž mocně zatížená kola hluboko se bořila.

Oba císařové nocovali po bitvě v Žarošicích, císař Napoleon na Pozorské poště. A tak splnila se i u Slavkova slova Napoleonova, která promluvil v bitvě u Marenga (r. 1800) ke svým vojínům: »Dítky! Pamatujte, že jest mým zvykem spáti na bojišti.«

Ztráty spojenců obnášely přes 27.000 mužů a na 180 děl (ruské ztráty 21.000 mužů, z nich na 15.000 zajatých, rakouské na 6000

Zámek pánů z Koumic ve Slavkově.

mužů). Francouzové ztratili přes 9000 mužů raněných a mrtvých. V Brně, kamž většina raněných byla z bojiště dovážena do nemocnic, klášterů, kostelů, továren i domů soukromých, anděl smrti bohatou slavil žeň!

Dne 3. prosince ubytoval se císař Napoleon v nádherném zámku Slavkovském pánů z Kounic, odkudž poděkoval vítěznému vojsku svým památným denním rozkazem a odkudž také nazval bitvu dne 2. prosince bitvou Slavkovskou. Jeho vojínové však nepřestávali ji nazývati bitvou tří císařů, nebo také bitvou výročí (císařské totiž korunovace).

Denní rozkaz zněl:

»Ve Slavkově, 3. prosince.

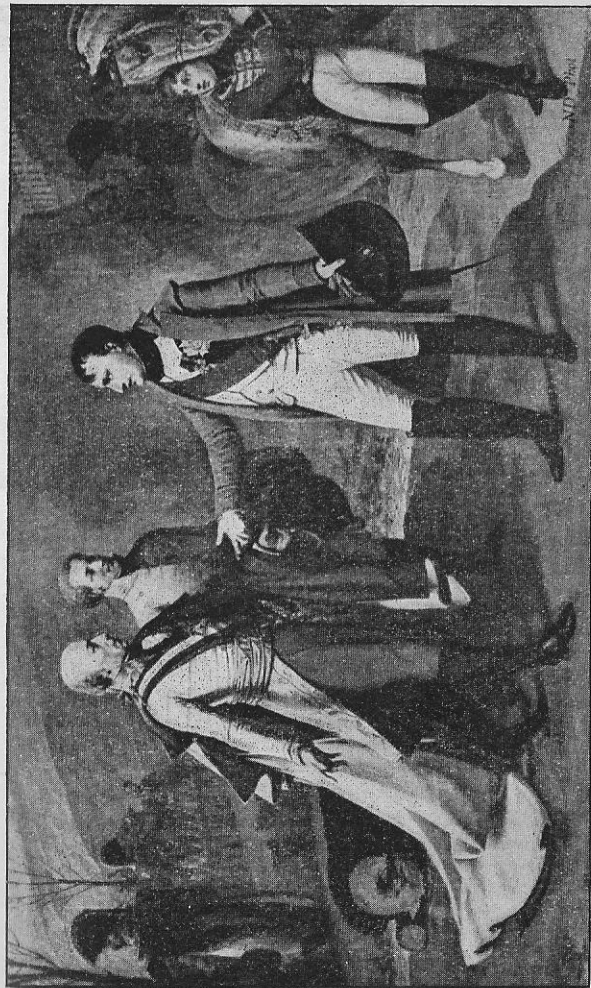
Vojáci! Jsem s vámi spokojen, splnili jste v den Slavkovský vše, co jsem od vaší neohroženosti očekával. Ozdobili jste své orly slávou nesmrtelnou. Armáda 100.000 mužů, císařem ruským a rakouským vedená, byla méně než za čtyři hodiny rozptýlena nebo zničena. Co uniklo vašim mečům, utonulo v jezerech.

Čtyřicet praporů, korouhve císařské gardy ruské, 120 děl, 20 generálů, více nežli 30.000

zajatců — toť výsledek tohoto památného dne. Tak velice velebená pěchota ruská nedovedla přes svou přesilu vašemu útoku odolati a nemáte se nyní už žádného soupeře co obávati. Tak byla tato třetí koalice ve dvou měsících přemožena a rozloučena. Mír není už dalekým, ale já splním slib, jež jsem dal svému národu, nežli jsem překročil Rýn: uzavru jen takový mír, jenž nám skýtá záruku a našim spojencům zabezpečuje odplatu.

Vojáci! Když národ francouzský vsadil na mou hlavu císařskou korunu, na vás jsem spoléhal, abyste ji vždy udrželi v tom velebném slávy lesku, pro kterýž jsem ji cenil. Avšak v témž okamžiku chtěli naši nepřátelé ji zničiti a ponížiti; chtěli mne přinutiti, abych vsadil tuto železnou, krví tolika Francouzů dobytou korunu na hlavu našich nejkrutějších nepřátel: záměry pošetilé a nesmyslné, které jste zmařili a zahanbili právě ve výroční den korunovace svého císaře. Dokázali jste jim, že jest snáze nám vzdorovati a hroziti, nežli nás přemoci.

Vojáci! Až dokonám vše, čeho jest třeba pro štěstí a blaho naší vlasti, zavedu vás zpět do Francie, tam budete předmětem mé nejlaškavější péče. Můj národ uvidí vás s radostí a postačí komukoli z vás říci: »J á j s e m b y l

Schůze obou císařů, Františka I. a Napoleona I., u Žarošic po bitvě u Slavkova.

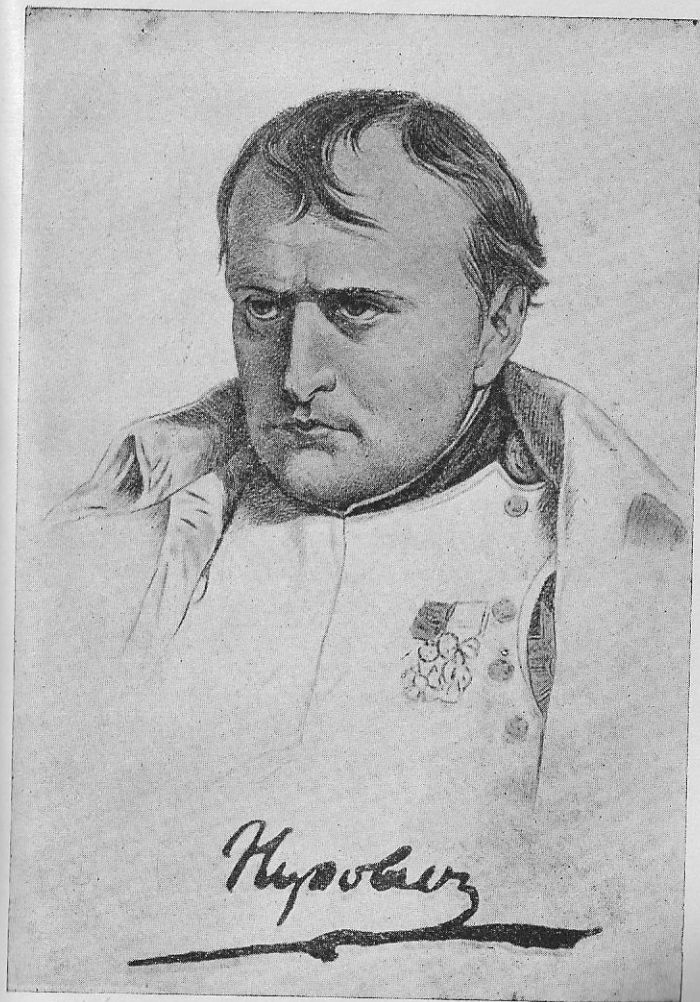
u Slavkova«, aby se jemu odpovědělo:
 »Ejhle hrdina!« Napoleon.«

Dva dny po bitvě, dne 4. prosince s poledne sešli se císařové Napoleon a František I. na uherské silnici u Spáleného mlýna mezi Žarošicemi a Nasedlovicemi, aby »téměř ve dvouhodinné klidné rozmluvě smluvili příměří a ukončili válku krvavou«, jak hlásá pamětní syenitová deska zasazená na Liechtensteinském Janově dvoře u Žarošic. Ruská armáda vrátila se třemi proudy, Uhrami a Haličí, do své vlasti zpět. Vítězná potyčka u Štoků (u Jihlavy), kterou dne 5. prosince svedl s bavorským generálem Wredem arcivévoda Ferdinand, nevěda doposud o uzavřeném příměří, neměla ovšem na průběh dalších událostí žádného vlivu.

Konečně přinesla holubice palmu míru, dne 26. prosince uzavřen byl mezi Francií a Rakouskem mír Bratislavský (Prešpurský). Rakousko »ztratilo Benátsko, Přímoří, Dalmacii a Tyroly a císař Napoleon dostoupil vrcholu své moci. Listinu míru podepsali za Rakousko Jan Liechtenstein, za Francii ministr zahraničných záležitostí Talleyrand«. Tak oznamuje mramorová pamětní deska z r. 1905 v průjezdu bývalé nádherné primaciální bu-

dovy v Bratislavě, ve kterémž domě mír byl uzavřen. V následcích světodějného míru Bratislavského svatá říše římská národa německého vzala za své, když ve správné předtuše blízkého skonu této sestárlé, kdysi tak obávané říše přijal císař německý František II. už dne 11. srpna r. 1804 název dědičného císaře rakouského, aby svému domu zabezpečil hodnosti, které nabyt volbou. Tak bezděky vykonal světoborný Napoleon u Slavkova také své poslání historické. Bitvou u Slavkova byla válka třetí koalice skončena, poslední Francouzové odcházeli z ubohého kraje brněnského 12. ledna 1806, aby jej r. 1809 v létě zase navštívili. —

A to »slunce Slavkovské«, jež Napoleono-
vi dne 2. prosince r. 1805 vyšlo nad Prací,
možno-li pak, aby bylo opustilo jeho sny a
vzpomínky, když uzavřen, jako královský o-
rel v kleci, stával na březích nepatrného ostro-
va sv. Heleny, na mřížích svého vězení, a hle-
děl k Evropě . . .? Když tam dne 5. května
r. 1821 zemřel, po jeho posledním přání věrný
sluha Marchand přikryl bezduché tělo modrým
pláštěm, který měl Napoleon u Marenga,
mrtvola jeho pak spočinula na železném pol-
ním loži Slavkovském. Čím bylo Marengo pro

Napoleonův konsulát, tím byl Slavkov pro jeho císařství. —

*

»Mužové ducha podobají se meteorům, povětroňům, aby shořeli, avšak tím právě dobu svou osvětili.«

Napoleon.

*

»Bylo třeba, aby zmizel veliký muž, mělo-li přijíti veliké století.«

V. Hugo.

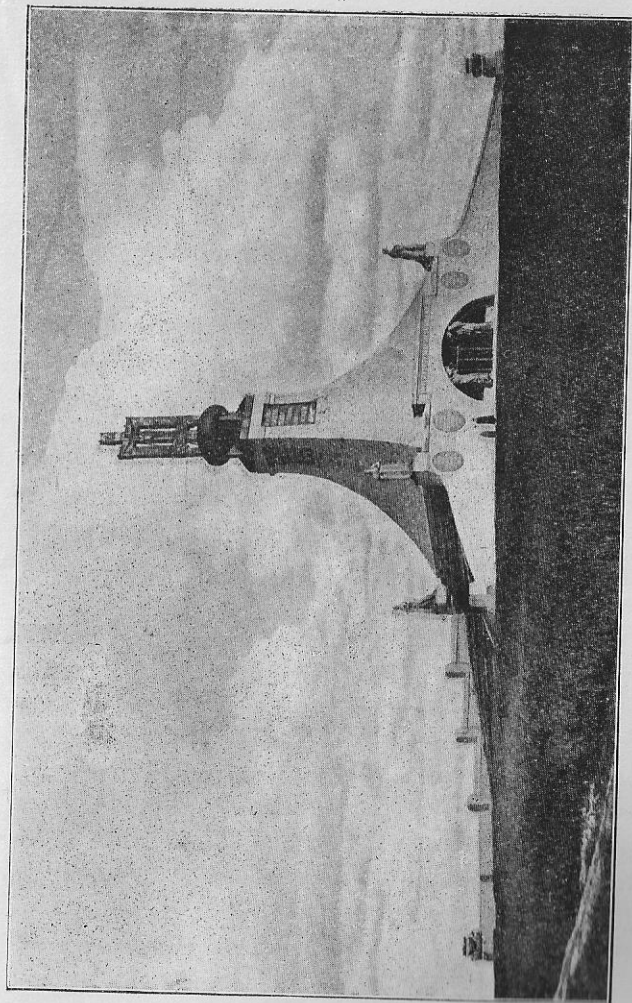
∞∞∞

Mohyla míru na bojišti Slavkovském.

Hned po bitvě osiřel ten ohromný hřbitov Slavkovský, na němž ve 22 hromadných hrobech odpočívají padlí vojínové, jakož »zákonové kázali jim«, hned po bitvě osiřel a osiřelým a zapomenutým zůstal celé století. Není vděčnost právě tou nejpřednější ctností lidskou! Proto r. 1899 utvořilo na 60 mužů všech tříd společenských v Sokolnicích u Brna komitét, aby důstojně pohřbili a uctili padlé vojíny, »nepřátele v boji — přátele v pokoji«, jejichž zetlelé ostatky doposud se nalézají, vyorávají, ano z vody a bahna vytahují. Současně ustavil se i ve Slavkově kroužek nadšených mužů za týmž účelem, načež celkový rozpočet náhrobního pomníku stanoven na 100.000 korun.

Komitét Sokolnický, jako nepřítel vražedných válek, nechtěl postaviti žádného pomníku vojenského, nýbrž jedině chtěl, aby na krvavém, opuštěném bojišti Slavkovském slavila konečně také lidskost a úcta k mrtvým své vítězství! Proto z předlože-

Mohyla míru u Prace na bojišti Slavkovském.

ných návrhů pomníku vybral sobě komitét návrh na slovo vzatého architekta pana Josefa Fanty, profesora vysokých škol technických v Praze, jež projektant případně nazval »Mohylo u míru«. V celkovém utváření tohoto návrhu viděl komitét ztělesnění své snahy výhradně lidské a křesťanské:

»Uprostřed bojiště Slavkovského na hoře 324 m vysoké, u osady Prace, klíče bitvy Slavkovské, vztyčena budiž vysoká mohyla zděná, zakončená mohutným křížem, symbolem míru, pod ní kaple s oltářem, na němž bude obětována obět míru za padlé vojíny, jejichž ostatky budou ukládány do hrobky pod kaplí k důstojnému míru časnému a jimž vyprošovati budou věřící živi blažený mír věčný.«

Tedy mohyla míru, symbol míru, obět míru, mír zahubených vojínů časný i věčný . . .

Započaty sbírky, avšak žádné sbírky veřejné, komitét prosil toliko ty, kteří dáti mohli a dáti měli. Teprve když r. 1904 přispělo ruské ministerstvo války velkodušným darem 50.000 K, r. 1906 Francie darem 11.000 K a v Rakousku sebráno přes 30.000 K, byl podnik finančně i mravně zabezpečen.

Pro veliké rozměry pomníkové zakoupil komitét pozemky obětavých občanů Prackých ve výměře 14 měr, z nichž 8 měr určeno jest pro pomník, přilehlé budovy a rozsáhlé sady, šesti pak měr užívati bude stálý strážce pomníku. Po vypsání omezeném konkursu zadána byla stavba osvědčené stavitelské firmě architekta Václ. Nekvasila v Praze a v Brně a se stavbou pomníku r. 1910 v létě započato. Pro naprostý nedostatek vody na hoře Pracké vykopána byla u pomníku hluboká studně pro potřebu přítomnou, zvláště pak budoucí.

Mohyla míru, od terénu stavby 26 m 30 cm vysoká a na hoře Pracké vztyčená, má odpovídati nejen tomu pod mohylou vykopanému hrobu, do něhož se budou ukládati zbylé ještě pozůstatky padlých vojáků, nýbrž tomu velikému hrobu, jímž byla pole Slavkovská dne 2. prosince r. 1805 vojákům tří velmocí evropských. Proto její čtyři stejně veliké fasádní plochy ke spodu segmentovitě se rozšiřují, zaujímajíce čtvercovou základní plochu o 19 m délky a 18 m šířky.

Vnitřek této mohyly jest cihlami parabolicky klenutý, od podlahy téměř 9 m vysoký, k západu (k Brnu) otevřený a jako kaple s mramorovým oltářem bohatě zařízený. Upro-

střed kaple, 10 m dlouhé a 10 m široké, jest vyzděné ossarium či hrobka 3 m široká, 5 m dlouhá a 3 m hluboká. S pravé i levé strany k této monumentální střední stavbě připojují se stupňovité rampy obloukové formy o celkové délce (i s pomníkem) 66 m, jež zakončeny jsou čtyřmi mohutnými flambony se železnými koši pro slavnostní ohně. Těmito oběma rampami Mohyla míru z krvavé půdy Slavkovské, na které rekové Slavkovští umírali, takořka vyrůstá, uctívajíc netoliko ostatky padlých vojáků ve hrobce uložené, nýbrž i po celém bojišti Slavkovské po různu rozptýlené.

Hrob znamená pokoj. Na hrob křesťanský patří tudíž kříž, znamení pokoje, na veliký hrob veliký kříž; proto zakončení zděné pyramidy tvoří ozdobná skupina kříže, spočívajícího na zeměkouli, se sochami Ukřižovaného, Panny Marie, Jana Evangelisty, Boha Otce a hlavy Adamovy. Skupině této dal navrhovatel formu kříže starokřesťanského. Na přední straně kříže ve hlavách Spasitelových významná slova žalmisty Páně hlásají: »Pravda a soud — skutkové Jeho«. Na zadní pak straně kříže vyobrazen jest pták pelikán, symbol božského Vykupitele, jenž jedině Svou krví nás napájí, po Jehož krvi jedině toužiti máme. Dále jsou

zde jména čtyř evangelistů, kteří nám o výkupné smrti Spasitelově vypravují a konečně slitovná slova: »Hospodine pomiluj ny, Jezu Kriste, polituj ny!« Křížová tato skupina, vzácné dílo umělecké firmy Franty Anýže v Praze, jest tepána z měděného plechu a spočívá na železné konstrukci, jež váží přes 4500 kg a přesahuje kamenné zdivo mohyly o 9 m 80 cm.

Pod elipsoidem (zeměkoulí), do něhož vsťipen jest výkupný kříž, jsou čtyři veliké měděné desky se slokami starokřesťanské latinské sekvence: »Dies irae«:

Hněvu den kdys ohně silou
zmaří zemi rozmařilou
svědkem David se Sibylou.

Trouba v děsném zahřmí tónu
nad hřbitovy milionů:
Vstaňte k soudu! Pojdte k trónu!

Jezu můj, rač vzpomenouti,
že jsem příčinou Tvé pouti,
nedej mi v den zahynouti!

Milostiv jim budiž, Bože!
Milý Pane Ježíši,
dej jim pokoj ve Svě říši!

Nad vchodem kaple hlavní latinský nápis z proroka Izaiáše hlásá: »Mojí zabití z a s e v s t a n o u!« Myšlenka budoucího padlých reků vzkříšení mocně se tudíž ozývá už celým zevnějškem Mohyly míru: hlavní nápis vzkříšení hlásá, čtyři veliké nápisné měděné desky vzkříšení ono líčí a mohutný kříž na vrcholu Mohyly radostnou budí naději slavného tohoto vzkříšení!

Po obou stranách vchodu na čtyřech stejných eliptických deskách z červené švédské žuly, vryty jsou pozlacené věnovací nápisy tohoto znění: »Památce dne 2. prosince 1805 v bitvě u Slavkova padlých vojnů ruských, francouzských a rakouských« (česky, francouzsky a německy). Ruský nápis zní: »Ruským vojnům na polích Slavkovských zahubeným r. 1805 20. listopadu, věčná pamět!«

U vchodu kaple, zavřené železným zlaceným mřížovím, stojí dvě kamenné sochy těch, které u Slavkova nejvíce ztratily. V pravo bolestná stará matka se zakrytou lící, v levo truchlící žena s věncem, symbolem trvalé památky a ratolestí lipovou, odvěkým darem hrdinům. Jen zde ozývá se ve figurální výzdobě Bol a těžký, hrobům blízký Žal těch, které po bitvě nejvíce truchlily, m a t e k a ž e n.

V rozích Mohyly, nad kaplí, stojí čtyři štítonoši. Ve štítonoších ozývá se jiná nota, hymnus bohatýrů, připomínajících bojovníky Slavkovské. Mužní, statní chlapci opírají se o štíty svých vlastí, o štíty s pozlaceným znakem ruským, francouzským, moravským a rakouským.

Zvláštní pozornou péči věnoval komitét důstojné výzdobě vnitřku kaple, já d r u c e l é h o p o m n í k u. Výzdoba stěn a stropu provedena jest jednak sgrafitem, jednak stříkanou omítkou. Centrum výzdoby tvoří symbol kříže ve mříži střední klenby, pozlacený pták pelikán, k němuž pojí se symbolická znamení rajských řek a čtyř evangelistů. Jenom kříž jest východisko, s něhož září a splývá spása světu křesťanskému, s touto myšlenkou souvisí nápis na vrcholu klenby: »Vyvýšen nade všechny národy Hospodin a nad nebesa sláva jeho. Nuzného ze země vyzdvihuje a chudého z bláta povyšuje, aby posadil ho s knížaty«. (Žalm 112.).

Stěny kaple děleny jsou v pole, v nichž zavěšovány budou darované věnce na tepaných zlacených závěsech. Nástěnné lustříky se svícemi dostatečným způsobem osvětlují kapli při bohoslužbě zádušní. Se středu klenby visí věčná lampa, dnem i nocí hořící nad kamenem, uzavírajícím společný hrob. Ze šesti výklenků v kapli jsou dva vyhrazeny potřebám bohoslužebným,

ostatní čtyři ponechány jednotlivcům na paměť slavných předků, u Slavkova odpočívajících.

Oltář kaple, zděný z cihel, jest obložen kararským mramorem a mimo to leptáním a vyzlacením půdy vyzdoben; také stupně oltářové a podlaha kolem jest z mramoru kararského. Pozadí oltářové se znakem Krista — na zadní stěně výklenku — jest rovněž z mramoru, zlacené a přizdobené broušenými kameny. Po stranách znaku Krista adorující andělé provedeni jsou vlašskou mosaikou, též strop oltářního výklenku jest pokryt touto působivou výzdobou. V této části kaple vyvrcholuje jak barevný, tak formový dojem. Hrany oltářního stolu zdobí leptaný zlacený nápis: »Z hlubokosti volám: Roznítiž v nás, Hospodine, plamen lásky své a věčného milování«; ostění oltářové z mramoru uherského zdobí slova: »Bože, Ty, obrátě se, obživíš nás a lid Tvůj veseliti se bude v Tobě«. Kolem pak oltáře a celou kapli veliká písmena prosí: »Odpočinutí věčné dej jim, Hospodine, a světlo věčné ať jim svítí, nechť odpočívají v pokoji. Na den sv. Bibiany, 2. prosince léta Páně 1805«.

V pravo a v levo od oltáře umístěny jsou ve vyzdobeném kararském mramoru veliké pamětní desky s příslušným budoucím věnováním. Zákrytná deska společného hrobu v kapli jest

z dolnorakouského syenitu s vyleptanou do kamene symbolickou ozdobou a prostými latinskými slovy: »P o k o j — Č e s t !« Jednobarvná šamotová dlažba, jakož i veškerá šamotová výzdoba kaple šamotáren Rakovnických, jest dobrotivým darem p. Jana Liechtensteina.

Ježto celá stavba spočívá na vrstvě jílové, bylo nutno vykopati základy hluboké a na zdivo těchto základů bylo třeba položit na 40 metrických centů železných, do betonu zapuštěných táhel, jež zachycují vodorovné tlaky celé zděné mohyly. Veškeren lomový kámen, pískovec, na zdivo mohyly dodával lom páně Dokoupilův z Újezda u Sokolnic, něco málo lomy Pracké, tesaný kámen rovněž z lomu Újezdského, něco méně z lomů Velešovských.

Figurální práce, — šest uvedených soch — dle modelů páně Vosmikových z Prahy, provedla s dovolením ministerstva veřejných prací ochotně a bezplatně odborná škola Hořická z pískovce Hořického.

Mnoho ovšem ještě práce vykonati bude komitétu Sokolnickému. Bude mu zříditi obydlí pro stálého strážce, skrovnou restaurační místnost pro návštěvníky, jakož i museum dosti četných válečných památek. Dále bude nutno upravit celé okolí pomníku a zříditi potřebné cesty, jakož i fond pro udržování a stálou stráž

pomníku. Vše to bude zajisté vyžadovati značného ještě nákladu, jehož doposud bohužel není; vždyť vzhledem ku potřebné působivosti významného pomníku malé poměrně obnosy, s nimiž panu projektantu bylo nutno počítati, nedovolovaly komitétu provésti více, než co bylo navrženo.

Nepochybujeme nikterak, že pomník Slavkovský stálým bude také cílem turistiky světové; vždyť už dnes čítá se každoročně návštěvníků do tisíců, a což teprve v dobách budoucích. Přicházejí turisté domácí, přicházejí z celé Evropy, ba i z ostatních dílů světa. A s jakou pietou navštěvují místo toto posvátné, protože krví lidskou posvěcené, nejednou svědčí slza v oku i mužů otužilých.

Vám, draží občané Pračtí a osad okolních, Vaši ochraně poroučíme pomník tento posvátný. Šetřte majetku mrtvých a kdykoli půjdete kolem, prosíme Vás, alespoň křížkem požehnejte všecky v Pánu zde odpočívající; vždyť sebe ctí, kdo mrtvé ctí, jenom mrtev jest, kdo zapomenut jest! Kéž Mohylou míru myšlenka míru a pokoje daleko až za hranice naší milované svobodné republiky československé se šíří, kéž Mohylou míru myšlenka míru a pokoje mohutní a roste!

Po bezvysledné vražedné bitvě u Jílového r. 1807 přehlížel Napoleon I. značně prořídle řady svého vojska. Zvláště pěkná divise Saint-Hilairova, která se v bitvě u Slavkova tolik proslavila svým mocným útokem od Ponětovic na osadu Prackou, utrpěla tentokráte velmi značné ztráty a pohled na ni působil dojmem žalostným. Proto také pluk č. 43 zahalil po bitvě svého orla závojem smutečným. Jakmile to pozoroval Napoleon, přísně a káravě zvolal: »Nikdy nechci viděti své prapory ve smutku. Ztratili jste sice mnoho přátel a soudruhů, ale padli na poli cti. Jejich osud je závidění hodným. Pomstěte je, ale neplačte, slzy sluší toliko ženám!« Jakmile Napoleon domluvil, počali někteří jeho vojinové obvykle volati: »Vive l'Empereur! Ať žije císař!« Avšak s tímto jásavým voláním mísilo se tentokráte také volání jiné: »Ať žije mír a Francie! Chléb a mír!« — A jako vojinové francouzští po bitvě u Jílového, tak volá také dnešní lidstvo a volati bude čím dále tím hlasitěji:

»Chléb a mír!«

*

»Ne násilím, ale smírně, nemecem, ale pluhem, ne krví, ale pra-

cí, ne smrtí, ale životem k životu, toť — odpověď českého genia, toť smysl našich dějin a odkaz velikých předků.«

Masaryk.

◇◇◇

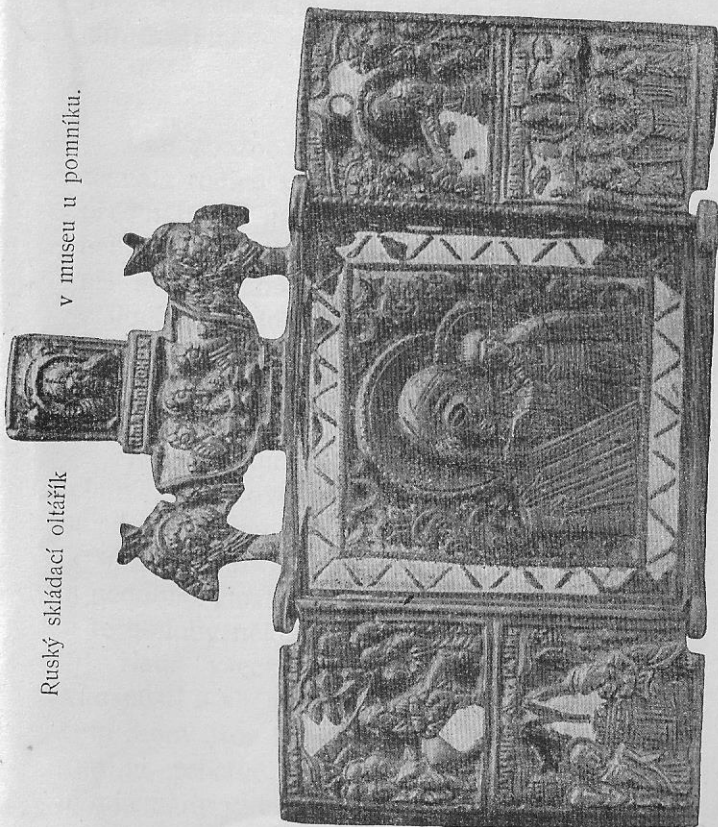
Památky z bitvy u Slavkova.

1. Hroby padlých.

Po bitvě zůstalo na bojišti Slavkovském přes 6000 mrtvol důstojníků i prostých vojnů ruských, francouzských a rakouských. Čas více nežli stoletým krokem posunul nás od oné události, odvolal z řad našich její pamětníky, umlčel z dálky zalétající sem vzpomínky na nevracející se syny, otce, bratry a manžely a jen pátravému oku ty vyorané koule a zbraně, pluhem rozmetené zbělelé kosti a ostrůvky bujného obilí nad hromadnými hroby připomenou, že kráčíš rozlehlým hřbitovem.

Padlí vojínové pochováni byli hromadně v šachtách, jichž podnes zjištěno 22. Často objeví se ve zdejší krajině i hrob s kostrou jedinou, při níž se vyskytnou různé hrobní přídavky.

Kéž soucitní obyvatelé vesnic položených na bojišti podobných památek, které za prací polních byly nebo budou ještě nalezeny, nezhazují do starého železa, ale ochotně odevzdají

Ruský skládací oltářník

v museu u pomníku.

k o m i t é t u pro zřízení pomníku u Prace, aby projektované tam m u s e u m mohlo soustřediti dostatečný materiál!

2. Amulety.

Ve zbožné důvěře v ochranu Boží, opatrovala rodina své do boje odcházející členy předměty, jež měly jim býti záštitou ve chvílích nebezpečí. Vojíní nosili je zavěšeny na krku, při nich vykonávali pobožnost a vzpomínali v hodinách oddechu drahých vzdálených, ony skýtaly jim poslední útěchu v zápase smrtelném, s nimi uložili je soudruzi k věčnému odpočinku.

K amuletům takovým náležejí především cínové, bronzové neb olověné medailky a agnůstky s nápisy latinskými nebo německými, s obrazy Matky Boží různých poutních míst a podobné. Dostí hojně vyskytují se též křížky, a to podoby několikeré.

Nade všechny zmíněné amulety vynikají vkusností a sličností r u s k é i k o n y. Všecky tyto ikony jsou bronzová litina s výzdobou figurální, reliefně vyvedenou, některé i barevnými emaily vyložené. Dle podoby možno ikony roztržiti ve čtyři skupiny: a) obrázky, b) skládací oltářiky, c) modlicí knížečky a d) závěsné křížky.

3. Zbraně střelné, sečné a bodné.

Zbraní zachováno celkem velmi pořádku. Hlavní příčinu toho hledati lze zajisté v nařízení, vydaném po bitvě v prvních dnech lednových r. 1806 pro obce bitvou postižené, dle něhož »všecky zbraně, ať rakouské, ruské nebo francouzské, měly býti za odměnu odevzdány úřadům. U koho později byla by zbraň nalezena, měl býti přísně i tělesně potrestán.«

4. Koule.

Nejhojnější památkou na bojišti jsou projektily; vždyť přes 500 děl a přes 100.000 pušek a pistolí chrlilo je na zdejší krajinu, v níž za polních prací bývají nalézány. Veliké jich množství bylo odvezeno v dřívějších letech ve starém železe, někde zazdili je do stavení na památku.

Projektily, železné z nábojů dělových a olověné z pušek a bambitek, možno roztřídit na:

a) granáty, duté koule s otvorem, plněné prachem, do něhož otvorem zasahoval doutnák. Úkolem jejich bylo roztrhnouti se nad hlavami oddílů a působiti zhoubu deštěm svých střepů;

b) obyčejné koule dělové jsou hladké a masivní, různého průměru a váhy;

c) železné kuličky tvořily náplň projektilů kartáčových;

d) olověné kuličky puškové a bambitkové nalézají se hojně doposud.

Z řetězových koulí (dvě koule spojené řetězem) chová naše sbírka jedinou od Blažovic.

5. Různé předměty.

Vytěrák železný ku čištění dělových hlavní.

Podkovy hojně vyorávané jsou širší, ale slabší nynějších.

K častým nálezům patří též vývrtky k odstraňování koulí uvízlých v hlavních. Když vývrtkou do hlavně zastrčenou bylo otáčeno, uvízlá koule byla nabodnuta a vytažena.

Jezdecké sedlo se stříbrnou obrubou z Rychmanova.

Hever (zdvihák) z Telnice.

*

Poznámka. Většina válečných památek musea zakoupena byla od komitétu ze sbírek na slovo vzatého archeologa, pana Aloise Procházký, nyní nadučitele v Koberčicích u Slavkova.

Hlavní prameny.

- Plukovník **Jindřich Bubla**. Válka roku 1805. V Praze 1922.
- Stábní kapitán **Josef Kropáč**. Válečné dějiny. V Hraničích 1922.
- Correspondance de Napoléon I^r** publiée par ordre de l'empereur Napoléon III. Paris 1862.
- Ad. Thiers**. Geschichte des Konsulats und des Kaisertums. (Übersetzt von Bülow.) Leipzig 1845.
- Wiener Kriegsarchive**. Die Relation der Schlacht bei Austerlitz, aufgenommen durch den General-Quartiermeisterstab im Februar und März 1806.
- Die Schlacht bei Austerlitz**. Von einem Offizier und Augenzeugen. Hamburg 1806.
- Th. Bernhardi**. Denkwürdigkeiten aus dem Leben des russischen Generals K. Fr. v. Toll. Leipzig 1856.
- W. Rüstow**. Der Krieg von 1805 in Deutschland und Italien. Zürich 1859.
- FZM. Karl v. Schönhals**. Der Krieg 1805 in Deutschland. Wien 1874.
- Gr. Yorck v. Wartenburg**. Napoleon als Feldherr. Berlin 1887.
- Leitfaden der allgemeinen Kriegsgeschichte**. Wien 1896.
- Oberstleutn. im Generalstab **Eberh. Mayerhoffer v. Vedropolje**. Die Schlacht bei Austerlitz. Wien 1912.
- Generalmajor **A. Kraus**. 1805 der Feldzug von Ulm. Wien 1912.
- Nejlepší pomůckou** byla mi vzácná plastická mapa bojiště Slavkovského v zámeckém archivu Schwarzenberském na Orliku v Čechách. Mapu tuto dal Napoleon po bitvě zhotoviti v Paříži, aby ji později daroval vyslanci rakouskému na dvoře Pařížském, Karlu Schwarzenberkovi, důkazem své zvláštní přízně. Jest to odborné dílo velmi objemné, stál přes 1 $\frac{1}{2}$ m dlouhý a přes metr široký, terén proveden jest z barevné papíroviny se vši přesností. Postavení obojí armády před bitvou naznačeno jest dřevěnými stany, za bitvy malými asi 2 $\frac{m}{m}$ velkými figurkami. Posice ku konci bitvy tužkou doplnil na mapě vlastnoručně sám Napoleon I.

Hlavní předmět.

Oprava.

Str. 55, pátý řádek zdola: místo jízdu čti jízdou.

PŘÍLOHY

OBSAH.

	Strana
Příčina války třetí koalice roku 1805	9
Operační plán spojenců	11
Operace v Německu	14
Napoleonova ofensiva do Rakouska	18
Válečná výprava v Itálii a Tyrolích	24
V táboru Olšanském u Olomouce	26
Od Olomouce ke Slavkovu	28
Večer spojenců dne 1. prosince před bitvou	31
Napoleon před bitvou	36
Dne 2. prosince za bitvy	47
Po bitvě	60
Mohyla míru na bojišti Slavkovském	72
Památky z bitvy u Slavkova	86

PŘÍLOHY.

Obrazy :

	Strana
Napoleon I., císař Francouzů	5
Michail Ilar. Golen. Kutuzov, vrchní velitel spojenecké armády rusko-rakouské u Slavkova	19
V noci před bitvou u Slavkova	41
Zámek v Sokolnicích	45
Kostelík osady Prace, klíče bitvy Slavkovské	51
Zámek pánů z Kounic ve Slavkově	61
Schůze obou císařů, Františka I. a Napoleona I, u Žarošic po bitvě u Slavkova	65
Napoleon	69
Mohyla míru u Prace na bojišti Slavkovském	73
Ruský skládací oltářík v museu u pomníku	87

Mapy :

- Situace večer před bitvou.
Situace dopoledne za bitvy.